

Florentina Sâmișăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman
Horia Corcheș

Limba și literatura română

Caietul elevului

Clasa a V-a

art
educațional

Cuprins

Cuvânt-înainte	5
Joc de autocunoaștere	6
Unitatea I. Despre mine. Selfie	
Lectură	
Textul literar	8
Textul nonliterar	12
Limbă română	
Propoziția. Tipuri de propoziții	14
Cuvântul și dicționarul	16
Sinonimele. Antonimele	18
Câmpul lexical	20
Tipurile de sunete	22
Silaba. Accentul	24
Redactare	
Etapile scrierii. Relatarea unei experiențe personale	26
Notițele	30
Fișă de lectură	32
Unitatea II. De-a ce mă joc	
Lectură	
Textul narativ literar	34
Limbă română	
Verbul. Predicatul verbal	38
Modul indicativ. Prezentul	40
Imperfectul	42
Verbul auxiliar <i>a avea</i> . Participiul. Perfectul compus	44
Perfectul simplu și mai-mult-ca-perfectul	46
Viitorul. Verbele auxiliare <i>a vrea</i> și <i>a fi</i>	48
Modul imperativ	50
Redactare	
Textul narativ ficțional	52
Fișă de lectură	56
Unitatea III. Pe strada mea	
Lectură	
Textul descriptiv literar	58
Personificarea	62
Textul descriptiv nonliterar	64

Limbă română	
Substantivul	66
Articolul	68
Posibilități combinatorii ale substantivului. Prepoziția	70
Substantivul subiect. Acordul predicatului cu subiectul	72
Redactare	
Descrierea unui obiect	74
Fișă de lectură	76
Unitatea IV. Vreau să salvez lumea	
Lectură	
Textul narativ literar	78
Textul explicativ (aplicativ)	82
Textul multimodal. Comparația	84
Limbă română	
Pronumele. Pronumele personal	88
Pronumele personal de politețe	90
Adjectivul. Articolul demonstrativ	92
Gradele de comparație ale adjectivului	94
Redactare	
Descrierea unei persoane. Autoportretul	96
Fișă de lectură	100
Unitatea V. Călătoresc prin basme	
Lectură	
Textul narativ literar	102
Limbă română	
Numeralul	106
Redactare	
Descrierea unei ființe imaginare	108
Fișă de lectură	112
Unitatea VI. Din carte spre departe	
Lectură	
Textul narativ nonliterar	114
Limbă română	
Enunțul. Tipuri de enunț	118
Punctuația enunțului	120
Redactare	
Prezentarea textului: inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme	122
Fișă de lectură	125
Anexe	
Fișe de lectură	127
Fișe de autoevaluare	131

Dragi elevi,

Suntem siguri că ați văzut deja noul vostru manual și că v-ați împrietenit cu el. Dar, după cum știți, pentru a aprofunda noțiuni și strategii specifice disciplinei limba și literatura română, este nevoie de efort susținut, mai ales acum, când sunteți la începutul unui nou ciclu școlar, care vine cu noi provocări pentru fiecare dintre voi. De aceea, am gândit acest caiet atât ca pe o resursă pe care o puteți folosi ori de câte ori simțiți că nu stăpâniți foarte bine ce ați lucrat în clasă, cât și ca pe un material care oferă deschideri noi celor care vor să afle mai multe.

Veți găsi în caiet numeroase exerciții pentru lectură, limbă și redactare, pe care le puteți lucra singuri acasă. Vă propunem, de asemenea, texte și exerciții diverse, cu grade diferite de dificultate și, sperăm, atractive pentru voi. Am avut întotdeauna în minte copiii de vârstă voastră când am scris acest caiet, fie că este vorba de copiii noștri, de cei ai prietenilor sau de elevii noștri, care ne-au ajutat cu sugestii și idei privitoare la interesele sau preferințele generației voastre. Veți regăsi și texte scrise de copii de vârstă voastră, așa că nu vă lăsați mai prejos!

La finalul fiecărei unități de învățare, veți putea completa câte o fișă de auto-evaluare, care vă va ajuta să identificați în ce măsură dețineți competențele exersate în acea unitate. Veți putea, de asemenea, compara evaluarea voastră cu aceea făcută de profesor.

Sperăm să vă placă nu doar textele și exercițiile propuse, ci și felul în care arată acest caiet, ilustrat vesel și cu un design plăcut.

De felul în care veți reuși să folosiți limba română în comunicare depinde reușita voastră și la alte discipline, așa că vă dorim să exersați cu folos și cu plăcere cât mai multe dintre activitățile propuse de noi în acest caiet.

Mult succes!

Autorii

Joc de autocunoaștere

Desenează conturul mâinii tale ca o amprentă, semn că acest caiet îți aparține. Notează:

- în conturul degetului mare – numele tău;
- în conturul degetului arătător – două calități care te fac deosebit de ceilalți;
- în conturul degetului mijlociu – o dorință;
- în conturul degetului inelar – titlul cărții preferate;
- în conturul degetului mic – o întrebare care te frământă.

Unitatea I

Despre mine. Selfie

Competențe generale și specifice

- 1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral**
 - 1.1.** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
 - 1.2.** Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
 - 1.3.** Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 2. Receptarea textului scris de diverse tipuri**
 - 2.1.** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
 - 2.2.** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
 - 2.4.** Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 3. Redactarea textului scris de diverse tipuri**
 - 3.1.** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
 - 3.3.** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- 4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise**
 - 4.2.** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
 - 4.3.** Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
- 5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional**
 - 5.1.** Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea I. Despre mine. Selfie

Textul literar

1. Citește textul de mai jos, a cărui autoare este Roxana Jidveian, una dintre elevele câștigătoare ale concursului de creație literară „Locuiește în poveste”, cu tema *Selfie*.

În lumea mea...

de Roxana Jidveian

Ce plictisitor! Să stau în camera mea făcând teme, tocmai sâmbăta! Două ore... cel puțin asta mi-au spus părinții mei să fac până se întorc ei de la cum-părături. Au luat-o și pe sora mea, care se mândrește atât de mult cu ceasul ăla al ei. Am uitat să vă spun, mama i-a luat un ceas de pus pe perete. E foarte frumos. De fiecare dată când îl privesc, mă pierd în lumea viselor.

Trebuie să încep temele. Câte pagini am! Zece! Mă uit la ceas. Deja e ora douăsprezece? Ar trebui să mă grăbesc.

Ce curios, de când a bătut ceasul ora douăsprezece, a început să adie un vânt ciudat. O fi uitat mama vreun geam deschis... Acum suflă mai tare. Au! Firi-cele invizibile de nisip îmi înțepă fața. Vântul se oprește. Ceva straniu se petrece în camera mea. Jucă-riile parcă prind viață. Cei doi ursuleți de pluș de pe raftul de deasupra patului chicotesc veseli. Din ser-tarul de la birou se aude o muzică lină: cutiuța muzi-cală s-a pornit singură. Kendama cea mov, primită în dar de la Mihai, se rostogolește pe podea. Cutia cu plastilină se agită tot mai tare, până când toată plas-tilina reușește să scape și începe să se modeleze în copaci, lebede, nasturi și chiar și în forme geome-trice. Brusc, un ghemotoc alb țâșnește de după per-dea, urmărit de o rochiță bufantă. Parcă sunt Alice și iepurele alb...

Și ce zumzet ciudat se aude dinspre rafturile cu cărți! Le văd cu ochii mei cum încep să se miște ușor.

Stai, aceea nu e Regina Roșie, cea din cartea cu Alice? Ba da! Uite la ea, toată numai inimi! Stă pe tronul ei și răcnește:

— Să i se taie capul! amenință ea, arătând cu de-gețul spre unul dintre soldați.

Vai, uite-o și pe Matilda pe pervazul geamului, cocoțată pe un morman de cărți, citind întruna! Mi-e teamă să nu cadă! Păcat că toate personajele acestea sunt atât de mici, altfel ne-am putea juca împreună.

— Cum se cheamă asta?! bubuie o voce tunătoare în spatele meu.

Mă întorc și... o văd pe Trunchbull!

— De ce nu îți faci temele, leneșo? urlă ea, isterică.

Bine măcar că e așa de mică, imaginați-vă ce mi-ar face dacă ar crește! O iau pe sus și o așez pe pervaz, în timp ce ea strigă și dă din picioare. O așez fix lângă Regina Roșie, încep să strige una la alta, iar eu mă uit la ele amuzată.

— Vai, ce faci acolo? mă surprind întrebând, când mă întorc și dau cu ochii de Albert Einstein. Tocmai a scos cablul electric din casetofon și i-a mai pus câteva butoane în plus.

— Stai, o să...

BUM! Casetofonul explodează (o explozie mică, n-am ce zice), lăsându-l pe Albert negru la față și cu părul vâlvoi.

— Ați pățit ceva, domnule? îl întreb alarmată.

El se ridică, își șterge murdăria de pe față și iese liniștit din cameră. Păcat de casetofon...

Din nou mi se pare că dau cu ochii de Alice, care fugărește iepurele alb, cel grăbit, care strigă întruna:

— Am întârziat, am întârziat!

Între timp, Regina Roșie a declarat război celor-lalte jucării! Toți soldații aruncă cu mototoale de hârtie, iar Trunchbull, comandantul forțelor aeriene, zboară alături de cincii războinici în avioane de jucă-rie. Toate personajele țipă ca din gură de șarpe. E o harababură de nedescris.

— Stop! Dacă nu se face liniște, vă dau afară pe toți! strig exasperată.

În mai puțin de o secundă se face tăcere. Îmi pare oarecum rău că m-am răstit la ei, dar nu am ce să fac.

Atunci, Marele Uriaș Prietenos (vreau să zic Mi-cul Uriaș Prietenos) iese de sub birou și începe să alerge prin cameră, împrăștiind vise frumoase (de coșmaruri nici nu voia să audă). Iepurele alb are un

vis frumos: a ajuns la timp pentru întâlnirea cu ducesa. Alice o visează pe sora ei. Regina Roșie visează că a cucerit toată camera mea. În sfârșit e pace. Toți sunt în lumea viselor.

Îmi arunc privirea înapoi și îl văd: un copăcel la mine pe pat. Când a crescut acolo? Mă apropiesc să-l privesc mai bine. E un măr, iar sub el stă cineva. Nimeni altul decât Isaac Newton! Cred că vă imaginați urmarea: un măr cade și Isaac face repede un compot delicios.

Brusc, ușa de la dulap se deschide larg. Cu o valioară în mână, Mary Poppins aterizează grațios lângă bolul cu cireșe de pe birou. În bol se joacă doi copii, Jane și Michael. Mary Poppins deschide ușa invizibilă a bolului de sticlă:

— E ora ceaiului! anunță ea sever.

Cei doi copii intră ascultători în bol, iar Mary Poppins închide ușa după ei. Mă apropiesc curioasă și

văd o ușiță pe care nu am mai văzut-o până acum. Lângă ea, o plăcuță de alamă pe care scrie: Aleea Cireșilor, nr. 17. Ce lucruri ciudate mi se întâmplă!

Stai! Ce se aude? Mi se pare că... o, nu! Se întorc părinții mei.

Întorc capul și văd că ceasul tocmai bate ora unu. Brusc toate jucăriile sar înapoi în cutia lor, sub pat, iar personajele se ascund înapoi în cărți. Se deschide ușa și intră mama. Se uită puțin în jur. Nu-i vine să creadă ce vede.

— Ce-i cu toate cărțile astea împrăștiate în jurul tău, Maria? Ce-i cu dezordinea asta? Iar ai visat cu ochii deschiși?

— Păi, eu am... mă bâlbâi.

După ce-i arăt mamei caietul de matematică, primesc de rezolvat zece exerciții în plus și nici nu voi mai avea ciocolată la desert. Ceea ce e o adevărată tragedie, pentru că eu iubesc ciocolata.

2. Încercuiește literele corespunzătoare răspunsurilor corecte.

A. Maria este singură acasă:

- a. timp de o oră;
- b. timp de două ore;
- c. timp de trei ore.

B. Părinții ei au plecat la cumpărături:

- a. de la ora zece;
- b. de la ora unsprezece;
- c. de la ora douăsprezece.

3. Unde se desfășoară acțiunea? Precizează două obiecte de mobilier care se află în spațiul respectiv.

.....

4. Care crezi că este materia preferată a Mariei, personajul imaginat de Roxana Jidveian? Motivează-ți răspunsul.

.....

5. Folosindu-te de cunoștințele tale sau utilizând un motor de căutare pe internet, completează următoarele propoziții cu informațiile corecte despre personajele din povestea Mariei:

- a. Alice, Regina Roșie și iepurele alb sunt personaje din,
carte scrisă de
- b. Matilda și Agatha Trunchbull sunt personaje din,
carte scrisă de
- c. Marele Uriș Prietenos este personajul principal din,
carte scrisă de
- d. Albert Einstein a fost

- e. Isaac Newton a fost
- f. Mary Poppins, Jane și Michael sunt personaje din, scrise de
- 6.** Care dintre personajele de mai sus, prezente în povestea Mariei, au un corespondent în realitate și care sunt rodul imaginației unor scriitori?
-
-
-
- 7.** Delimitează povestirea Roxanei Jidveian în șapte fragmente logice, marcând cu creionul, în colțuri, începutul și sfârșitul fiecărui fragment.
- 8.** Pentru fiecare fragment, completează tabelul dat cu cuvântul-cheie potrivit, din lista de mai jos. Respectă ordinea fragmentelor în text. Propune alte cuvinte-cheie acolo unde crezi că este necesar.

alte personaje, jocurile personajelor, jucăriile, mama, pedeapsa, temele, visele

1		2		3		4	
		5		6		7	

- 9.** Alege dintre substantivele *lectura, temele, visele* pe cel care ți se pare cel mai potrivit pentru a fi cuvântul-cheie al întregului text și completează spațiile libere din secvența de mai jos.
- Cred că cel mai potrivit cuvânt-cheie pentru întregul text este, deoarece
-
-
- 10.** Alcătuieste planul simplu de idei al textului dat. Respectă numărul de idei din schema următoare, astfel încât ideile principale să se construiască în jurul cuvintelor propuse la exercițiul 8.

Nr. crt.	Cuvântul-cheie	Ideea principală
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Textul nonliterar

1. Citește următoarea prezentare a cărții *Marele Uriaș Prietenos* de Roald Dahl. Vei descoperi aventuri ale celui mai simpatic uriaș din lume, căruia i se mai spune și MUP.

Într-o noapte MUP a călătorit de pe *Tărâmul Uriașilor* în orașul Londra. O fetiță de la orfelinat pe care o chema Sophie nu putea să adoarmă și s-a dus să se uite un pic pe fereastră și dintr-odată a văzut o umbră neagră. Era umbra lui MUP. El a văzut-o că se uita la el și a răpit-o. Nimeni nu are voie să vadă un uriaș. Apoi s-a dus cu Sophie pe *Tărâmul Uriașilor*. În timp ce MUP alerga, Sophie se gândea că va fi mâncată, dar când a dus-o în peștera lui, a observat că era un uriaș bun. MUP s-a prezentat și i-a spus că el este singurul uriaș care nu *hapsește omleți*. Asta înseamnă că nu mănâncă oameni deloc.

Dar MUP nu prea vorbea corect, pentru că la el pe tărâm nu existau școli. Sophie a mai aflat despre MUP că mânca doar castracurcuveți, adică niște legume îngrozitoare, și bea sifocläbucel dintr-o sticlă lungă de doi metri în care bulele se spargeau la fundul sticlei, și nu deasupra, cum știm noi. MUP nu era un uriaș obișnuit, ci un uriaș-de-vise-suflător.

Știa unde este *Tărâmul viselor* și mergea din când în când ca să ia vise pe care apoi le punea în borcane de sticlă. Apoi visele le sufla în urechile copiilor adormiți, cu o trâmbiță uriașă. MUP mai avea și niște urechi mari cât roțile de la camion cu care, atunci când era senin și liniște afară, auzea muzica stelelor din cer. Pe *Tărâmul Uriașilor* mai trăiau încă nouă uriași, dar care erau mâncători de oameni. MUP și Sophie au mers la regina Angliei, unde MUP i-a suflat în ureche reginei un vis preparat de el, în care povestea despre uriașii mâncători de oameni.

Cel mai mult mie mi-a plăcut capitolul *Captura*, asta pentru că regina și MUP i-au capturat pe uriașii cei răi și, în felul acesta, nu mai puteau mânca alți copii. Când am început cartea chiar am crezut că o vor mânca pe Sophie și mi-a fost teamă. Când MUP a primit casa lui de la regină, el a devenit scriitor și a scris împreună cu Sophie toate aceste lucruri, iar cartea pe care o veți citi este, de fapt, cartea pe care au scris-o ei.

Îi recomand această carte lui Simon, fiul nașilor mei, pentru că lui îi plac lucrurile înfricoșătoare, dar și poveștile frumoase. Prietenia dintre MUP și Sophie este foarte frumoasă, la fel ca visele scrise pe etichetele borcanelor. Îmi mai place cartea cu MUP pentru că am aflat cum se naște un uriaș: pur și simplu apare și apoi, pur și simplu, dispare. Cartea este potrivită pentru copiii de peste cinci ani.

Adaptare după cronică scrisă de o fetiță pe nume Smaranda, text preluat de pe <https://roatamare.com/2015/08/05/copiii-recomanda-cartea-saptamanii-marele-urias-prietenos/>

2. Asociază, prin trasare de săgeți, fiecare dintre secvențele de mai jos, citate din text, cu câte unul dintre scopurile textului, menționate în căsuțele din dreapta.

- a. „MUP [...] mânca doar castracurcuveți, adică niște legume îngrozitoare, și bea sifocläbucel [...].”
- b. „Îi recomand această carte lui Simon, fiul nașilor mei, pentru că lui îi plac lucrurile înfricoșătoare [...].”
- c. „Cartea este potrivită pentru copiii de peste cinci ani.”

informează

convinge

amuză

3. Încercuiește literele corespunzătoare răspunsurilor corecte.

A. Textul scris de Smaranda este despre:

a. o carte scrisă de Roald Dahl;

b. o carte scrisă de MUP împreună cu Sophie;

c. un uriaș pe care ea și l-a imaginat.

B. Simon este:

a. un copil real, înrudit cu autoarea;

b. un personaj din cartea lui Roald Dahl;

c. un personaj dintr-o poveste scrisă de Smaranda.

C. Cartea prezentată de Smaranda se adresează:

a. copiilor de peste 5 ani;

b. numai adulților;

c. oricăror copii.

4. Alege, trasând o linie, una dintre variante și explică apoi alegerea ta.

Textul mi s-a părut greu de înțeles, imposibil de înțeles sau ușor de înțeles, deoarece.....

.....

5. Desenează câte o casetă în stânga fiecărui paragraf al textului și numerează-le în ordine. Grupează apoi casetele cu numere în săculeții de mai jos, conform indicațiilor de lângă aceștia.

despre carte în general

despre înlănțuirea evenimentelor în carte

6. Scrie pe etichetele borcănelor de lângă paragrafe cuvântul-cheie care crezi că i se potrivește fiecăruia.

7. Formulează câte o propoziție pentru fiecare paragraf al textului, care să reprezinte ideile principale.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Deși *Marele Uriaș Prietenos* îl are ca autor pe Roald Dahl, Smaranda menționează la un moment dat faptul că cititorii vor citi o carte scrisă de însuși MUP, împreună cu Sophie. Cum îți explici acest lucru?

.....

.....

9. Ce legătură poți stabili între un selfie și cartea pe care o scrie MUP împreună cu Sophie?

.....

.....

Propoziția. Tipuri de propoziții

1. Subliniază predicatele din textul următor:

Maria a rămas acasă. Părinții și sora ei au plecat în oraș. Sora ei are un ceas de perete. Maria privește ceasul. Un iepure alb țâșnește de sub perdea. Regina Roșie stă pe tronul ei. Răcnește. Matilda stă pe un teanc de cărți. Citește. Trunchbull urlă. Casetofonul a explodat. Experimentul făcut de Einstein nu a reușit. MUP împrăștie vise frumoase. Toți visează.

2. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.

A. În textul dat, există:

a. 13 predicat;

b. 14 predicat;

c. 15 predicat.

B. Numărul propozițiilor din textul dat este de:

a. 13;

b. 14;

c. 15.

C. În textul dat, există:

a. 7 propoziții dezvoltate;

b. 8 propoziții dezvoltate;

c. 9 propoziții dezvoltate.

3. Marchează cu un evidențiator toate propozițiile simple din textul de la exercițiul 1.

4. Transformă fiecare dintre propozițiile simple identificate în propoziții dezvoltate și scrie-le în spațiul de mai jos.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Precizează ce deosebire de formă există între verbele cu rol de predicat din propozițiile:

a. Maria citește mult. b. Sora ei nu citește mult.

.....

.....

.....

6. Încercuiește litera **A**, dacă afirmația este adevărată, sau litera **F**, dacă afirmația este falsă.

a. Toate propozițiile din textul de la exercițiul 1 sunt afirmative.

A F

b. În textul de la exercițiul 1 există o singură propoziție negativă.

A F

c. Prima propoziție din textul de la exercițiul 1 este negativă.

A F

d. Ultima propoziție din textul de la exercițiul 1 este afirmativă.

A F

7. Încercuiește litera corespunzătoare propozițiilor afirmative.

a. Maria are teme la matematică.

b. Ea nu a plecat cu părinții ei la cumpărături.

c. La ora douăsprezece a simțit adierea unui vânt ciudat.

d. Jucăriile au prins viață.

e. Personajele nu tac.

